

תהלתו בקהל הסודים

דברי תורה, סיפורים ומשלם מאת המנהל הר"ח ר' יצחק אהרן קליין שליט"א

גליון תנ"ב

התיצבו וראו את ישועת יהוה אשר יעשה לכם היום כי אשר ראייתם את מצרים היום לא תסיפו לראותם עוד עד עולם

במכילתא כאן איתא, שיש פה אזהרה וזה לא תעשה: שלא יחזרו למצרים. וצריך להבין מה הנתנית טעם כי את אשר וכו'. הנה טביעת מצרים בים היה מדה כנגד מדה, שהם הטביעו את ילדי בני ישראל בנילוס. והרי ידוע כי הוואה מעברות הים מברך ברכה (ברכות נד). ואם הקב"ה משלם מדה כנגד מדה הרי צריך להטביע אותם בנילוס היכן שהם הטביעו את בני ישראל. אבל היות כי אסור לשוב מצרימה אז לא נוכל לברך שם 'ברוך שעשה לי נס במקום הזה'. וזוהו נתפרש יפה הפסוק, התיצבו וראו את ישועת ה' - כאן בים סוף ולא בנילוס כדי שתוכלו לברך הברכה, ולמה לא בנילוס מדה כנגד מדה, כי לא תוסיפו לראותם עד עולם, כי יש לאו שאסור לחזור למצרים, וא"כ בלשון בתמיהה: 'ה' ילחם לכם' - כאן, ואתם תחרישון ולא תודו לו?, זה לא יתכן.

(חתם סופר)

ה' ילחם לכם

יש לדקדק שהיה צריך לכתוב ה': ילחם לכם, כי ילחם במקמך פירושו נפעל, כי יש לוחם ויש נלחם. וי"ל כמ"ש רש"י הק' בפי יתרו, שמלאך האלוקים היה מקבל בתוכו החיצים ואבני בליסטראות שזרקו המצרים על בני ישראל ואמר הקב"ה מוטב יכנס החיצים בי ולא בבני ישראל, ולכן כביכול כתב ה' על עצמו שהיה נלחם עם המצרים וקיבל בעצמו החיצים. (זרע קודש לפסח)

אז ישיר משה

במגילה י': בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר הקדוש ברוך הוא: מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה, בתמיהה. ויש להבין הרי הקב"ה משלם מדה כנגד מדה וא"כ שפיר עבד שיטביעו אותם כמו שהטביעו את ילדי ישראל וכתב באבוד רשעים רינה. אלא י"ל שמצינו בחיל סנחריב שמתו החיילים ע"י ששמו שירת המלאכים אז גם כאן המלאכים רצו לומר שירה שע"י ימותו המצרים, וע"ז ענה להם ה' מעשי ידי הטביעו בים ואז מגיע להם מדה כנגד מדה ולא שישמעו שירת מלאכים ודוקא רק להטביעם בים. (הרה"צ ר' ש' מניקלשבורג ז"ע)

ה' ימלוך לעולם ועד

יש להבין מדוע ישראל אמרו קודם שם ה' שימלוך לעולם ועד, ודוד המלך אמר ימלוך ה' לעולם, קודם אמר ימלוך ואח"כ שם ה'. וי"ל דהנה בנדרים דף י' אסור לומר לה' חסאתי, שמא ימות אחר מילה ה', והי' שם שמים לבטלה. וא"כ איך אמרו ישראל ה' ימלוך ולא חיששו, אלא אמרו חז"ל דבעת שהגיעו לים סוף פסקה זוהמתם וא"כ נעשו חירות ממלאך המות ולא היה חשש של מיתה ואז יכלו להקדים את ה', אבל אחר חטא העגל חזרה זוהמתם ושוב יש חשש למיתה, לכן אמר דוד, ימלוך ה' לעולם ולא ה' ימלוך לעולם. (קדושת לוי)

והוא כורע גד לבן

כשהגה"ק האמרי נועם מדויקוב ז"ע היה ילד בן ו' שנים, שאל אותו זקנו הצ' מרופשיץ ז"ע, מה הטעם שאוכלים קוגל בשבת קודש. השיב הילד כי קוגל הוא ר"ת והוא כ"רע גד לבן, וא"כ הוא זכר לבן שירד במדבר. (פ' דעת זקנים)

ולא נחם א' דרך ארץ פלשתים ידוע בספח"ק שאם מלויים אדם ללכת לאיזה מקום זה סגולה שלא ינוק בדרכו, וכן כששלח יעקב את יוסף לראות את אחיו, כתיב: וישלחהו מעמק חברון, רק אביו ליווהו על דעת שהולך לשכם והוא הלך לדותן ולכן לא עזר הסגולה. וכן כאן פרעה שקיבל שכר על שליוה את אברהם ד' אמות כדאיתא בסוטה טו:, רצה גם כאן שכר שמלוה את ישראל שילכו דרך ארץ פלשתים, ולכן הקב"ה לא נחם דרך ארץ פלשתים, ממילא אין לו שכר אע"פ שליוה אתם, כמ"ש ויהי בשלח, שפירוש 'שלח' הוא ג"כ שליוה אותם. (אמרי בינה פ' ויגש)

ט"ו בשבט

ראש השנה לאילן (מס' ראש השנה פ"א מ"א)

ולא כתיב לאילנות לרמז על אילן האתרוג שידע האדם להתפלל על שיזמין לו ה' אתרוג נאה לסוכות

(בני יששכר)

בברכות דף ס"ד אמרינן דבארץ ישראל חותמין 'על הארץ ועל פירותיה' מטעם חשיבותא דארץ ישראל,

ונראה לי עוד לבאר טעם הדבר על דרך שכתב הב"ח באו"ח סי' ר"ח דפירות ארץ ישראל יש בהם מזוי השכינה, ולפ"ז יבואר הייטב מה הטעם חתמין 'על הארץ ועל פירותיה', כיון שאפשר לחלק המילה לשתיים פירות י-ה והיינו לרמז על זיו השכינה שבפירות.

(מגן שבט הלוי זצוק"ל)

שאלנו פעם את האי חסידא ופרישא רבי מאיר אבוחצירה זצוק"ל מה הטעם שמזכירים בברכה אחת מעין שלש את המילים "ונברך עליה בקדושה וטהרה" ומדוע אין מזכירים זאת גם בברכת המזון, וענה כי האדם דרכו לאכול לחם לצורך קיום גופו וכמו שביקש יעקב אבינו 'ונתן לי לחם לאכול' לשם קיומו ולא לשם תענוג הגוף, אבל כשאוכל פירות שבעת המינים או מזונות שיש להם טעם והנאת הגוף כדאי שיזכיר בברכתו שמברך בקדושה וטהרה ואין כוונתו רק על הנאת ותאוות הגוף.

(הרה"צ רבי מאיר אבוחצירה זצ"ל)

ובני ישראל יוצאים ביד רמה

איתא בהקדמת זוה"ק דכשיתגלה ספר זוה"ק בעולם אז יתקרב הגאולה ויצאו ישראל מן הגלות, ונרמזו כאן בתרגום 'בריש גלי' ר"ת רבי שימעון ביד יוחאי-יתגלה, ספרו שחיבר זוה"ק יתגלה בעולם. עוד נרמז בוזה, שמרן הבעש"ט שאל את המשיח אימתי יבא, והשיב כשיפוצו מעיינותיו של הבעש"ט בעולם ונרמזו בר"ת בריש גלי, רבי ישראל בעל ש"ם, ואז יצא ביד רמה בב"א.

(דגל מחנה אפרים)

וישע ה' ביום ההוא וכו' וירא ישראל את מצרים מת וכו' מקשים המפרשים, מה מוסיף כאן אחרי שכבר כתוב בפסוקים הקודמים איך שהקב"ה הציל את עם ישראל מהמצרים, ומה הדגש של המילים 'ביום ההוא'. וי"ל דהנה יש לתמוה מדוע לא אמרו ישראל שירה תיכף בצאתם ממצרים לפני קריאת י"ם. אלא דאיתא בקידושין טז, עבד שברח לפני שש צריך להשלים השנים שלא עבד, אבל אם מת האדון אין צריך להשלים. והנה ישראל יצאו לפני הזמן של ד' מאות שנה והיו צריכים להשלים, ואין מה לומר שירה, אבל אחרי שראו את מצרים מת, אז 'ביום ההוא' דוקא נשלם הישועה לגמרי ואז הזמן לומר שירה.

(הנוכת התורה)

ואמרו פרעה לבני ישראל נבוכים הם בארץ איתא בתרגום יונתן, ואמרו פרעה - לדתן ואבירים שנשארו במצרים. וקשה, הרי רש"י כתב שמי שלא רצה לצאת ממצרים מת בג' ימי אפילה, א"כ מדוע נשארו דתן ואבירים בחיים. הנה כתיב 'דבר נא באוני העם וישאלו, ולכאורה למה צריך לומר דוקא 'באוני העם ולא 'בקול רם'. אלא כי בני ידעו שהולכים לג' ימים לזבוח ואח"כ חוזרים למצרים וחשבו למה לנו להטריח עצמנו ולשאול מהם כלים ובגדים לג' ימים, ולכן גילה להם משה באוניהם שלא יחזרו כלל אחרי ג' ימים אלא יצאו לעולם ועד ממצרים כדי שיצאו בשמחה וינצלו את מצרים. אבל לדתן ואבירים שהם המלשינים תמיד לכן לא גילה להם שיצאו עכשיו לעולם כי ילשינו זאת לפרעה והם חשבו שיוציאים רק על ג' ימים ולא כדאי בכלל לצאת ולכן נשארו במצרים ולא נענשו כי למי שלא נתגלה הדבר לא נענש.

(עדות ביהוסף)

יוגד למלך מצרים כי ברך העם

במס' קידושין טז: עבד הבורח מאדוניו אינו זכאי להענקה כי התורה אמרה וכי תשלחנו וכו' והבורח אין שלוחו 'מעמך'. והנה פרעה ראה שלקחו ישראל כל כסף וכלי זהב וינצלו את מצרים חשב שזה מדין הענקה שאין לזה שיעור, אבל אחרי שגילו לו שברח העם וכבורח אין דין הענקה לכן ויתפך לב פרעה ועבדיו הרדוף אחריהם להחזיר להם ממונם שהשאלים כי שכר עבודה לא מגיע להם עכשיו כי עדיין לא נתמלאו ד' מאות שנה. (פרשת דרכים דרוש ה')

ולא יכלו לשתות מים כי מרים הם

ויורהו ה' עץ

במס' ב"ק יז. אין מים אלא תורה, ולכן לא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם, היינו שהתורה נתנה להם באונם ובכפיה, כמ"ש בשבת פה, 'כפה עליהם הר כגיגית'. ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים, כאן רמז ה' למשה שהמים של תורה שקיבלו במרידות ובכפיה - יומתקו ע"י הע"ץ של המן הרשע שאז יקבלו את התורה בשמחה מתוך אהבה.

(בשם החתם סופר ז"ע)

הגני ממטיר לכם לחם דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתנו אם לא

איתא ביומא עה, צדיקים היה יורד להם המן על פתח ביתם, ובניונים היו יוצאים ולוקטים, ורשעים שטו העם ולקטו. והנה ביום שבעל עבירה עשה תשובה ירד המן על פתח ביתו, וזה הנסיון של המן שהקב"ה הסתכל עליו דבר יום ביומו ולכן לא ירד המן פעם בחודש או פעם בשבוע כי אולי יחזור האדם בתשובה ואז ירד המן על פתח ביתו, וזהו הסיבה שהמן ירד דבר יום ביומו למען אנסנו אם ילך בתורתנו או אוריד לו על פתח ביתו, ואם לאו - יצטרך לצאת ולחפש אחריו. (פאר מקדושים)

והמן כורע גד הוא

בשבת קד אמרו ג' ד'. גומל דילים, שה' משפיע מטובו לכל בני אדם גם אם אינם ראויים רק מחמת חסדו. וזה 'והמן' - דהיינו הפרנסה לכל אדם, הוא 'כורע גד', היינו כדוגמת מי שגומל דלים מחמת חסדו אף לאינם ראויים. עי"ל אמרו בשבת קנא, כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים וזה נרמז כאן 'והמן' דהיינו הפרנסה שה' משפיע על האדם - הוא כורע גד - כפי השיעור שהאדם גומל דלים ומרחם על אחרים כך משפיע ה' עליו כל דבר טוב. (אמרות טהורות)

ואולם בעבור זה העמדתך וכו'

ולמען ספר שמי בכל הארץ

"העמדתך" שהעמידו הקב"ה מבין המתים - בים סוף - לספר כח ה' וגבורתו לכל העולם, והלך ומלך בעיר ניונה והיה מעשי האנשים שם רעים מאוד וכששלה הקב"ה את יונה להנבא עליה ולהחריבה שמע פרעה ועמד מכסאו וקרע את בגדיו ולבש שק ואפר והכריז על צום בכל עמו אנשים ובעלי חיים ועשו תשובה וביטל ה' את הגזירה אבל לאחר ארבעים שנה חזרו למעשיהם הרעים ונבלעו כולם בשאול תחתית.

(פרקי דר"א פ' מד)

ויהי בשלה פרעה את העם

כל מקום שנאמר ויהי לשון צער, ולכאורה מה היה כאן הצער שיצאו ממצרים, וכן יש לדקדק על השינוי בפסוקים "את העם" וחמשים עלו "בני ישראל" פעם קורא להם "העם" ופעם קורא להם "בני ישראל", ומפרש האור החיים הק' שתדע לך כלל גדול בכל מקום שנאמר "העם" הכוונה לערב רב שבאו עם בני ישראל והם שגרמו שהשחיתו ישראל במדבר ואמרו עשה לנו אלוהים, והם אמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה, ולכן "ויהי" לשון צער שהיה צער גדול לישראל, שבשלה פרעה את העם, שפרעה הרשע שלח את הערב רב ולא הקב"ה הוציאם, וכוונת פרעה היה שהם ידבקו בישראל ויכריחו אותם לשוב מצרימה.

(אור החיים)

ויהי בשלה פרעה את העם וגו'

איתא בגמרא (יומא פ"ו) היכי דמי בעל תשובה באותו מקום וגוי, וזה הפירוש ולא נחם אלקים וכו' "פן ינחם העם", דהיינו פן ינחמו ממעשיהם הרעים, לעשות תשובה באמת, "בראותם מלחמה", זו מלחמת היצר, ובכדי שתהי התשובה על צד היותר טוב, "ושבו מצרימה" לעשות שם תשובה כדי שתהא התשובה באותו מקום שחטאו, אבל הקב"ה לא רצה שיוסיפו לשוב למקום טומאת ערוות הארץ, לכן יוסב וגו'

וזה שפירש רש"י כי קרוב הוא ונוח לשוב למצרים, היינו שהתשובה הוא יותר נוח וטוב באותו מקום.

(מהר"ש מבבל ז"ע)

ויקה משה את עצמות יוסף

איתא בגמרא (סוטה י"ג) בא וראה כמה חביבות מצוות על משה רבינו שכל ישראל התעסקו בבייה הוא התעסק בעצמות יוסף שנאמר חכם לב יקח מצוות, ויש להבין מהו "מצוות" לשון רבים, הרי התעסק רק במצווה אחת לקחת את עצמות יוסף, ויש לומר ע"פ הגמ' (סוכה כ"ה) עה"פ "ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח" וכו' ואמר ה' להם לעשות פסח שני, וא"כ מצווה זו של לקחת עצמות יוסף הביא לעוד מצווה של פסח שני, ולכן כתיב לשון רבים, חכם לב יקח "מצוות".

(אמרי אמת)

האם משה לקח כל הזמן את עצמות יוסף

הרי היה לו וודאי הרבה עיסוקים, תורה תפילה אכילה שינה וכו'. וראה נא בגמרא (סוטה י"ג) בתוס' שאנץ שם מביא מדרש: כשישראל הלכו במדבר נתנו את עצמות יוסף בתוך עור של כבש ונכנס בו רוח חיים והלך לבדו וזהו שכתוב בתהילים "נהוג כצאן יוסף".

(תוס' שאנץ סוטה י"ג)

סימן טוב ומזל טוב

מעומקא דליבא שלוחות בזה

למג"ש החשוב והותיק

הרב מרדכי קריצלר שליט"א

להגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו, תלמידו

החתן משולם נ"י

יה"ד שזיווג יעלה יפה, ויהא הבית בתבונתו בית נאמן בישראל,

בית מלא ברכת ה', בניס ובני בניס

עוסקים בתורה ומצוות,

מתוך אושר והרחבת הדעת,

סייעתא דשמיא וכל טוב סלה.

השמחים בשמחתכם

האמריים

הקלא הג"א

11/3 האמריים

ה' ילחם לכם. וברש"י - בשבילכם

צריך להבין מה חידש רש"י בזה, יותר ממה שכתוב בפסוק, ויש לתרץ, כי חז"ל אמרו שמי שנושע בזכות אחרים אין רשאי לראות במפלת שונאיו, וא"כ איך כתוב כאן התייבשו וראו את ישועת ה', לכן פירש רש"י בשבילכם, אתם נושעים בזכות עצמכם, כדאיתא 'בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים' (מכילתא בשלח), ואז אתם רשאים לראות במפלת מצרים.

(חתם סופר)

ובזה מתפרש היטב וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים, ויקשה איך זכו לראות את מפלת המצרים, לכן ממשך הפסוק ויאמינו בה' ובמשה עבדו בזכות האמונה שהיה בהם וזכו לראות במפלת שונאיהם.

(ר' ישעיה מושקט מפראג)

הים ראה וינס

במדרש, מה ראה? ראה ישראל באים ורכוש מצרים בידם. יש להבין מדוע ברח הים אחרי שראה שיש לישראל רכוש מצרים.

ויש לפרש, ע"פ מה שאמרו בפסוק ויגד למלך מצרים כי ברח העם, שעתה נודע לפרעה כי בני ישראל היו צריכים להשתעבד ד' מאות שנה, ועכשיו עברו רק מאתיים ועשר שנים כמו הגמטריא של ברה,

וצריכים להיות אצלו עוד ק"צ שנים, ולא קיבל את כל התינוצים שמתרצים העולם שלקושי השעבוד ורבויו הילודה. אבל היות שבפסוק כתוב "ועבדום וענו אותם וכו' ואחר כן יצאו ברכוש גדול", ואם רואים שבני ישראל קבלו כבר את הרכוש גדול מוכח מזה שהגיע זמנם לצאת, וקיימו כבר את

מאמר ה' של ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, ואילו לא היו בני" באים עם הרכוש בידם, היה טוען שר של ים שעדיין לא הגיע זמנם לצאת כי לא

שלמו את ה-ד' מאות שנה, וזה הפירוש מה ראה הים וינס, הרי לא עברו ה' מאות שנה אבל כיון שראה ישראל באים ורכוש מצרים בידם, א"כ הגיע זמן לצאת וכבר עבר הזמן ומחשבים ה' מאות שנה מלידת יצחק.

(ים של יהודה)

...המשך

מעשה אויף שבת

ללשכתו של המושל. הם נתקבלו בחמימות רבה. ר' יוסף העמיד פני תם: "אחרי שתירגמו לי את 'הצהרת הוויתור', התברר לי שהיא שונה ממה שהוסכם בינינו" המושל חיך חיוך רחב. "חוג'ה חגיז, האם יעלה על דעתך, שאני אקח רכושו של אדם שמוכן לוותר עליו כדי לשמור על עקרונות דתו ואמונתו?! הלא אדם כזה, כל מלות השבח וההערכה ימעטו, לעומת אבירותו וגדלותו הנפשית. אם הייתי יכול, הייתי מכפיל את רכושך". "הרי לך כרטיס הביקור האישי שלי" מסר לו המושל מסמך קשיח, "שיפתח לך את דלתות כל משרדי הממשלה בעיר. מתי שתזדקק לעזרתי, לשכתי פתוחה בפניך".

שני הסוחרים הודו למושל האדיב ונפרדו ממנו בידיות תוך החלפות מחמאות כמיטב המסורת המזרחית. מלשכתו של המושל פנו לתחנת הרכבת לברר מה עלה בגורלו של הקרון. זילברשטיין התנצל על התפרצותו והרגיש מאד לא נוח, הוא טען שנבעה מתוך צער וכאב על ההפסדים הצפויים. כשהתקרבו למשרדו של מנהל התחנה, הבחין בהם המנהל מתוך החלון הפונה אל הרציף. הוא קם ממקומו ונפנף להם בידו. בין אצבעותיו תקוע היה מטבע זהב של עשר לירות שטרלינג. הנפנוף המתגרה עורר בהם את החשש, כי זה הסכום שיצטרכו לשלם כפיצוי עבור אי ניצול הקרון. אלא שכאן ציפתה להם הפתעה נוספת...

"בוודאי אתם מודאגים בגין הקרון שלא נוצל", פתח המנהל את דבריו באדיבות רבה, "אבל יש לכם מזל מיוחד, ואולי זו הדת והאמונה ששומרת עליכם. ביום שישי בצהריים בא אלי במפתיע סוחר בדים מיפו, שהיה אמור לקבל קרון ביום שלישי הבא, והתחנן שאחליף לו להיום, כי עליו לחזור בדחיפות הביתה. הוא מוכן להוסיף עשרה שטרלינג זהב, פיצוי עבור ההחלפה. הייתה לי הרגשה שאולי אתם, יהודים השומרים את השבת, לא תספיקו לנצל את זכותכם. הצעת לי לחלוק עיך סמוך לשבת. כשעה לפני השקיעה, כאשר לא הגעתם לכאן, מסרתי לו את הקרון והנה הפיצוי שהוא נתן. הוא שייך לכם..."

הם סירבו לקבל את המטבע, אולם המנהל עמד בתוקף שהקרון היה שייך להם, וכל מה ששולם עליו הוא שלהם ולא של מישהו אחר. במוצאי שבת יצאה הרכבת הראשונה לקנטרה. בעת שחנתה בתחנה, הופרדו ממנה הקרונות שהיו מיועדים לארץ ישראל. תוך החלפת השטרות והקרונות, ניתק משהו בזדון את הקרון האחרון, עליו הועמסה סחורתו של סוחר הבדים, והיכלו למסילה צדדית בקצה התחנה. בחסות החשיכה רוקנו גנבים את כל תכולתו... ביום שלישי בשבוע הבא, הועמד לרשות שני הסוחרים אותו קרון שהיה מיועד לסוחר הבדים, וברכבת זו לא נגנב דבר... ר' יוסף לוי הפקיר את כל רכושו למען השבת, אבל השבת לא הפקירה אותו!... (סיפור לשבת" מאת הרב יאיר וינשטוק)